

Zdroj: ASFK

Keď svetlo neprichádza od Boha/Nech je svetlo

Kritika / Kamil Krajč / 19.11.2019

Absencia potrebnej sústredenosti a miestami silná stereotypizácia sú najväčšími problémami druhého diela Marka Škopa, ktorý však v divácky atraktívnej forme prináša mnohé z najrelevantnejších tém v slovenskej spoločnosti.

Po šestnástich rokoch úspešného pôsobenia na poli dokumentov Marko Škop v roku 2015 prvý krát zakúsil aj prácu na hranom filme. Vzišla z toho cenami ovenčená **Eva Nová** o herečke liečiacej sa zo závislosti od alkoholu, ktorá sa snaží obnoviť vzťah so svojim synom. Hlavné úlohy stvárnil Emília Vášáryová a Milan Ondřík, ktorý sa vrátil aj v nasledujúcom režisérovom snímku **Nech je svetlo** vznikajúcom v koprodukcii s Českom. Hrá v ňom Milana, otca päťčlennej rodiny navracajúceho sa domov na Vianoce z Nemecka, kam cestuje za prácou. V slovenskej dedinke ho nečaká iba komplikovaná rodinná situácia ale aj nešťastie v podobe samovraždy mladého chlapca, v ktorej má podľa všetkého nemalú zásluhu miestna polovojenská skupina. Jej súčasťou je aj Milanov syn Adam, vďaka čomu sa pred nami otvárajú konflikty prelínajúce osobnú aj spoločenskú rovinu.

Film tématicky čerpá inšpiráciu z problémov a javov, ktoré v súčasnosti silne rezonujú v slovenskej spoločnosti. Podľa slov samotného Škopa je polovojenská skupina odkazom na organizáciu Slovenskí Branci, ktorá v nedávnej minulosti vyvolala mnoho diskusií aj v dôsledku záujmu filmárov, keď Dominik Jursa natočil o zoskupení študentský dokument **Toto nie je hra** (2014) a Jan Gerbert minulý rok prišiel s filmom **Až príjde válka**, s ktorým v Jihlave vyhral ocenenie Silver Eye venované filmom z centrálnej a východnej Európy. Pozornosť tvorcov púta aj obcejšia problematika extrémizmu, ktorý bol ústredným motívom vo filme **Môj pes Killer** (2013) Miry Fornayovej a už v čase neustále silnejúcej popularity krajnej pravice sa okrajovo dotýkal aj tohtoročného filmu **Ostrým nožom** od Teodora Kuhna. Práve toto politické podhubie je nemožné pri sledovaní Škopovho diela ignorovať, keďže film s všadeprítomnou a občas až křčovitou snahou o aktuálnosť adresuje hrozby v podobe parazitov, nadnárodných korporácií, islamu či liberalizmu. Fikčný svet, v ktorom sa dej odohráva je teda vykreslený po vzore stereotypu o kresťansky a konzervatívne založenom vidieku, ktorého

zaostalost' okato reflektuje predovšetkým postava farára no významne je napadnutá napríklad aj pri necitlivom uistení sa otca zosnulého žiaka o jeho sexuálnej orientácii.

Ťažnou témou je v naratívne filmu rovnako relevantná ekonomická migrácia, ktorej dôsledok sa prejavuje v osobnom živote hlavnej postavy, pri čom je dôraz kladený na partnerské odcudzenie ako aj vplyv neprítomnosti jedného rodičov vo výchove, čo je zas naviazané na zásadné motívy medzigeneračného dedičstva, rozdielov a zmierení posilnených o prítomnosť Milanovho otca.

Už v prológu je divákovi naznačené, že záberom budú dominovať chladné farby zimného prostredia, keďže sa po veľkú časť stopáže filmári nestránia využívať zasadenie do dedinských exteriérov. Dalo im to priestor na zdôraznenie intímnych scén, predovšetkým v jednej z kľúčových sekvencií, ktorá sa podľa symbolického názvu filmu nesie v znamení výrazného teplého osvetlenia. Dusivú atmosféru filmu podporuje absencia nediegetickej hudby, ktorá sa objaví až v záverečných titulkoch, keď počujeme originálnu skladbu významného slovenského hudobníka Oskara Rózsua. Film sa inak spolieha iba na prítomnosť diegetických pesničiek prevažne spätých s koncoročnými sviatkami, čo však vždy nemusí hrať pozitívnu rolu vo vťahnutí diváka do vypätých scén.

Podobne ako *Eva Nová* aj *Nech je svetlo* do veľkej miery stavia na silných výkonoch hercov, čo v prípade Milana Ondříka a vyústilo na festivale v Karlových Varoch vo víťazstvo v kategórii Najlepší mužský herecký výkon. Rozhodne mu k tejto výraznosti dopomohol scenár ponúkajúci najviac psychologizovanú postavu filmu v rozkole medzi otcom snažiacim sa o čo najlepšie zabezpečenie a chránenie rodiny a mužom s problémom ovládania agresie, ktorého najväčšou vášňou sú zbrane, čoho sa Ondřík zhostil dôveryhodne. Z ďalších predstaviteľov si zaslúžia pozornosť manželka Zuzka túžiacia po pokoji v podaní Zuzany Konečnej, mladík František Beleš hrajúci hľadajúceho sa syna Adama či kňaz Daniel Fischer, z ktorých každý napriek nevelkej poznateľnosti medzi divákmi oživil zapamätateľnú postavu. Ani to však neznamená, že sa v priebehu filmu neobjavia momenty pokulhávané na hrane prirodzenosti ako býva podľa mnohých reakcií v prípade slovenskej kinematografie zvykom.

Nech je svetlo sa síce neuberá bleskovým tempom no pri dĺžke jemne presahujúcej hodinu a pol ubehne rýchlo. Vyčítať mu rozhodne možno nesústredenosť, keď neustále prináša podnety implikujúce motívy, ktoré nie je schopný následne hlbšie rozobrať a často tak končí len pri žmurknutí na diváka ako napríklad pri náznakoch kritiky videohier, ľudovej zábavy či alkoholizmu, ktoré môžu pôsobiť príliš odtiahnuto na to, aby boli odôvodnené plynulým dotváraním celkového profilu udalostí.

V konečnom dôsledku tak ide o snímok, ktorým tvorcovia chceli obsiahnuť veľa kontroverzného nevedomujúc si, že najväčšie účinky dosahujú práve v nenásilne pozorujúcich ľudských konfliktoch. Nič to však neuberá na technicky kvalitnom spracovaní a predovšetkým dôležitosti pojednávaných záležitostí, ktoré si zaslúžia v slovenskej diváckej obci adekvátnu diskusiu. Dôkazom je aj fakt, že sa Škopov film stal nominantom slovenskej akadémie na Oscara za cudzojazyčný film. Bolo by mimoriadne naivné očakávať ho medzi konečnými nomináciami no minimálne úspechy na domácich oceneniach Slnko v sieti sú zdá sa neodvratné.